

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 6 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės, Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja) ir Gedimino Sagačio,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinės bylos dalį pagal **ieškovių uždarnosios akcinės bendrovės „HSC Baltic“, uždarnosios akcinės bendrovės „Mitnija“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Montuotojas“** kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. sausio 21 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal **ieškovių uždarnosios akcinės bendrovės „Montuotojas“, uždarnosios akcinės bendrovės „Mitnija“, uždarnosios akcinės bendrovės „HSC Baltic“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Axis Power“** ieškinio atsakovei Vilniaus miesto savivaldybės administracijai reikalavimą pripažinti neteisėtą atsakovės sprendimą įtraukti ieškoves į Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbiamą Nepatikimų tiekėjų sąrašą, tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų, bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Active Construction Management“, uždaroji akcinė bendrovė „Vilniaus vystymo kompanija“.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių daugiavarį tiekėjų sudarantiems ūkio subjektams (jungtinės veiklos partneriams) taikomus padarinius už netinkamai vykdytą ir dėl esminio pažeidimo nutrauktą viešojo pirkimo sutartį, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovės UAB „Montuotojas“, UAB „Mitnija“, UAB „HSC Baltic“ ir UAB „Axis Power“ prašė: pripažinti, kad atsakovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija 2020 m. sausio 22 d. neteisėtai vienašališkai nutraukė 2017 m. birželio 5 d. sutartį Nr. A62-50/17(3.10.21-TD2) (toliau – ir Rangos sutartis) dėl esminio pažeidimo; 2) pripažinti, kad Rangos sutartis pasibaigė dėl atsakovės kaltės; 3) pripažinti neteisėtą atsakovės sprendimą įtraukti ieškoves į Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbiamą Nepatikimų tiekėjų sąrašą.
3. Ieškovės nurodė, kad atsakovė vykdė pirkimą atviro konkurso būdu „Vilniaus daugiaviečio Lazdynų sveikatinimo centro, Erfurto g. 13, statybos darbų pirkimas“, pirkimo Nr. 181398 (toliau – ir Pirkimas). Ieškovės ir trečiasis asmuo BUAB „Active Construction Management“ (buvęs pavadinimas – UAB „Irdaiva“), veikdamos 2017 m. sausio 30 d. jungtinės veiklos sutarties pagrindu, laimėjo atsakovės vykdytą Pirkimą ir sudarė Rangos sutartį, kuria įsipareigojo atlikti Vilniaus daugiaviečio Lazdynų sveikatinimo centro Erfurto g. 13 statybos darbus. Partnerės susitarė, kad BUAB „Active Construction Management“ kaip pagrindinė partnerė, tvarkys partnerių vardu visus bendrus reikalus ir joms atstovaus. Šalims pradėjus vykdyti Rangos sutartį, tik trečiasis asmuo komunikavo su atsakove, atliko rangos darbus ir gavo informaciją apie Rangos sutarties vykdymą.
4. Šalims vykdant Rangos sutartį, trečiajam asmeniui BUAB „Active Construction Management“ buvo iškelta bankroto byla. Iškėlus pagrindinei partnerei bankroto bylą, ieškovės pradėjo derėtis su atsakove dėl galimybės toliau vykdyti darbus, tačiau atsakovė aktyviai nebendradarbiavo su ieškovėmis, todėl jos negalėjo pratešti trečiojo asmens pradėtų vykdyti darbų. 2020 m. sausio 21 d. atsakovė informavo ieškoves, kad dėl esminių pažeidimų vienašališkai nutraukia Rangos sutartį nuo 2020 m. vasario 13 d. ir kad tiekėjos bus įtrauktos į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.
5. Ieškovių vertinimu, pati atsakovė pažeidė Rangos sutartį, todėl Rangos sutartis pasibaigė dėl neteisėtų atsakovės veiksmų, nebendradarbiavimo su ieškovėmis ir kitų pažeidimų. Iškėlus BUAB „Active Construction Management“ bankroto bylą, ieškovės perėmė statybvietės apsaugą ir pradėjo derybas su atsakove, siekė perimti pagrindinės partnerės vykdytus darbus ir juos tęsti, norėjo išsiaiškinti, kiek buvo atlikta darbų, tačiau atsakovė atsisakė geranoriškai bendradarbiauti su ieškovėmis, neteikė informacijos, todėl jos negalėjo objektyviai įvertinti situacijos ir pradėti vykdyti darbų.
6. Ieškovės nurodė, kad, net jei atsakovės sprendimas nutraukti Rangos sutartį būtų vertinamas kaip teisėtas, atsakovė neturėjo pagrindo įtraukti jas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nes visus darbus faktiškai atliko tik pagrindinė partnerė.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu ieškinį atmetė, paskirstė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

8. Teismas nustatė, kad 2017 m. sausio 30 d. trečiasis asmuo BUAB „Active Construction Management“ ir ieškovės sudarė jungtinės veiklos sutartį, kuria susitarė, kooperuodamos savo turtą, darbą ir (ar) žinias, kartu dalyvauti atsakovės vykdytame Vilniaus daigafunkcio Lazdynų sveikatinimo centro statybos darbų viešajame pirkime. Jungtinės veiklos dalyvėms laimėjus atsakovės vykdytą viešąjį pirkimą, 2017 m. birželio 5 d. ūkio subjektų UAB „Active Construction Management“, UAB „Axis Power“, UAB „Mitnija“, UAB „HSC Baltic“ ir AB „Montuotojas“ grupė (rangovė), atstovaujama UAB „Active Construction Management“, ir atsakovė (užsakovė) sudarė Rangos sutartį, kuria rangovė įsipareigojo atlikti Vilniaus daigafunkcio sveikatinimo centro statybos darbus, o atsakovė – sumokėti partnerėms 21 793 166,72 Eur sumą (Rangos sutarties 1.1 ir 1.2 punktai). Šalys susitarė, kad darbai turės būti atlikti per 18 mėnesių ir kad sutartyje nurodytas terminas darbams atlikti nebus pratęsiamas (Rangos sutarties 2.1.2 punktas).
9. Rangos sutartyje nurodyti statybos rangos darbai turėjo būti atlikti iki 2018 m. gruodžio 5 d., tačiau darbai negalėjo būti atlikti laiku dėl techniniame projekte nustatytų netikslumų. Šalys vykdė derybas dėl nustatytų trūkumų ištaisymo ir tolesnio darbų vykdymo, rangovė kėlė klausimą dėl termino Rangos sutartyje nurodytiems darbams užbaigti pratęsimo. Tačiau darbus ir toliau buvo nuolat vėluojama atlikti, nuo 2019 m. spalio mėnesio jokie statybos darbai objekte nebuvo vykdomi.
10. Pagrindinei partnerei trečiajam asmeniui UAB „Active Construction Management“ Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 28 d. nutartimi iškelta bankroto byla. 2019 m. gruodžio 6 d. BUAB „Active Construction Management“ informavo ieškoves, atsakovę ir trečiąjį asmenį UAB „Vilniaus vystymo kompanija“, kad nevykdys Rangos sutarties, sutartis jos atžvilgiu yra laikoma pasibaigusia.
11. Atsakovė 2020 m. sausio 22 d. raštu pranešė ieškovėms apie vienašališkos Rangos sutarties nutraukimą per 15 dienų nuo rašto išsiuntimo dėl rangovės kaltės, nevykdant sutartimi prisiimtų įsipareigojimų sutartyje nustatyta tvarka ir terminais bei nepašalinus esminių sutarties pažeidimų, nurodė, kad imsis veiksmų dėl partnerių įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Atsakovė taip pat nurodė, kad tuo atveju, jeigu ieškovės, gavusios šį pranešimą, per 5 dienas informuos ją apie sutarties vykdymo atnaujinimą ir ištaisys nurodytus trūkumus, atsakovė atšauks savo sprendimą nutraukti Rangos sutartį.
12. Teismas, remdamasis atsakovės atstovės paaiškinimais ir atsakovės 2020 m. sausio 22 d. rašto dėl sutarties nutraukimo turiniu, nustatė, kad atsakovė vienašališkai nutraukė Rangos sutartį dėl šių esminių pažeidimų: 1) rangovė nesilaikė Rangos sutartyje nustatytų terminų, nebuvo vykdomi jokie statybos darbai, ji iš esmės nevykdė Rangos sutarties; 2) statybos objektas buvo apleistas ir neprižiurimas; 3) partnerės nenurodė, kas bus nauja pagrindinė partnerė, iškelus bankroto bylą pagrindinei partnerei BUAB „Active Construction Management“; 4) rangovė nepateikė galiojančio sutarties įvykdymo užtikrinimo ir civilinės atsakomybės draudimo.
13. Teismas nustatė, kad, šalims pratešus Rangos sutartyje nustatytą terminą darbams atlikti, rangovė nuolat nesilaikė šalių suderinto darbų atlikimo grafiko, vėlavo atlikti darbus ir nepradėjo vykdyti dalies suplanuotų darbų. Likus apie 6–7 mėnesiams iki galutinio šalių sudarto darbų atlikimo termino, rangovė nebuvo atlikusi apie 50 proc. visų Rangos sutartyje nurodytų darbų. Nuo 2019 m. spalio iki 2020 m. sausio 22 d. statybos darbai nebuvo vykdomi, iškelus bankroto bylą pagrindinei partnerei ir jai atsisakius vykdyti Rangos sutartį, ieškovės nepradėjo vykdyti statybos darbų ir aiškiai nepatvirtino atsakovei, kad toliau nustatyta tvarka ir terminais vykdys Rangos sutartį. Tokia situacija, teismo nuomone, leido atsakovei manyti, kad Rangos sutartis nebus tinkamai vykdoma, ir vertinti rangovės veiksmus (neveikimą) kaip esminį Rangos sutarties pažeidimą, suteikiantį teisę atsakovei vienašališkai nutraukti sutartį.
14. Teismas, atsižvelgdamas į Pirkimo sąlygas (20 punktas), jungtinės veiklos sutarties (6.1–6.3 punktai) ir Rangos sutarties nuostatas, pažymėjo, jog visos partnerės sutarties prasme turi būti vertinamos kaip viena šalis – rangovė – ir yra solidariai atsakingos atsakovei, kad Rangos sutartis būtų tinkamai įvykdyta. Ieškovių veiksmai vykstant Rangos sutartį negali būti vertinami atskirai. Teismas pažymėjo, kad visi susitarimai, kuriais buvo keičiama Rangos sutartis, buvo sudaryti visų partnerių, veikiančių bendrai ir solidariai, vardu ir interesais, todėl ieškovės negali neigti ir kvestionuoti savo pačių anksčiau atliktų veiksmų ir jų teisinių padarinių.
15. Teismas netenkino reikalavimo pripažinti neteisėtu atsakovės sprendimą įtraukti ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Teismas nurodė, kad atsakovė teisėtai vienašališkai nutraukė Rangos sutartį ir pagal imperatyvias Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 91 straipsnio 1 dalies nuostatas privalo skelbti informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar ją netinkamai įvykdžiusius tiekėjus, tiekėjų grupės atveju – visus grupės narius.
16. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovių UAB „Montuotojas“, UAB „Mitnija“, UAB „HSC Baltic“ ir UAB „Axis Power“ apeliacinį skundą, 2021 m. sausio 21 d. nutartimi paliko nepakeistą Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimą, paskirstė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
17. Teisėjų kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad nurodytais rangovės pažeidimais Rangos sutartis buvo pažeista iš esmės ir sudarė pagrindą atsakovei manyti, jog sutartis nebus vykdoma, ir ją vienašališkai nutraukti.
18. Remdamasi VPI 91 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatomis ir kasacinio teismo praktiką teisėjų kolegija nurodė, kad, vienašališkai nutraukus sutartį dėl esminio jos pažeidimo, atsakovės pareiga yra įtraukti visas jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikusias partneres į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Aplinkybės dėl kiekvieno ūkio subjekto faktinio elgesio ir individualios kaltės vykstant sutartį nėra reikšmingos, nes VPI 91 straipsnio 1 dalies 1 punkte imperatyviai nustatytas informacijos paskelbimas apie visus grupės narius.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai, pareiškimai dėl prisidėjimo prie kasacinių skundų

19. Kasaciniu skundu ieškovė UAB „Montuotojas“ prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. sausio 21 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškovių ieškinį tenkinti. Kasaciniame skunde, be kita ko, teigia, kad teismai netinkamai taikė ir aiškino sutarties nutraukimo dėl esminio pažeidimo sąlygas, nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.217 straipsnio aiškinimo ir taikymo, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai atsisakė priimti naujus įrodymus.
20. Kasaciniu skundu ieškovė UAB „Mitnija“ prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. sausio 21 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškovių ieškinį tenkinti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas, be kita ko, grindžiamas šiais argumentais:
 - 20.1. Teismai be teisinio pagrindo visus jungtinės veiklos dalyvius (ieškoves (partneres) ir pagrindinę partnerę) laikė vienu teisės subjektu, vienu rangovu ir viena Rangos sutarties šalimi. Teismai, sprenddami, kad visi jungtinės veiklos dalyviai laikytini vienu teisės subjektu, rėmėsi jungtinės veiklos partnerių prievolės solidarumo kriterijumi. Prievolės solidarumas suponuoja mažiausiai du subjektus arba kreditoriaus, arba skolininko pusėje (CK 6.5, 6.6 straipsniai), todėl visi solidarieji skolininkai teisiskai negali būti suprantami kaip vienas asmuo ar kaip vienas teisės subjektas. Atsižvelgiant į CK 6.15 straipsnio 2 dalies nuostatą skolininkų kaltės klausimai yra sprendžiami savarankiškai ir vieno skolininko padarytas pažeidimas automatiškai negali reikšti kitų skolininkų kaltės. Taigi, jungtinės veiklos dalyvių prievolės solidarumas turėjo lemti, kad kiekvieno iš partnerių kaltė dėl netinkamo prievolės vykdymo ir kiekvieno iš jų sąžiningumas, bendradarbiavimo pareigos vykdymas turi būti vertinami atskirai (individualiai).
 - 20.2. Teismai, laikydami visų jungtinės veiklos dalyvių veiksmus bendrais veiksmais, nepagrįstai atsisakė vertinti ieškovių argumentus dėl

pagrindinės partnerės ir atsakovės nesąžiningų ir neteisėtų veiksmų ir priimtų sprendimų, kuriais ieškovės grindė vienašalio Rangos sutarties nutraukimo neteisėtumą.

- 20.3. Teismų nurodytas VPĮ 91 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų dėl tiekėjo įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą aiškinimas neatitinka bendrųjų teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principų ([CK 1.5 straipsnis](#)), prieštarauja viešųjų pirkimų tikslui, tiekėjų lygiateisiškumo principui. Sąžiningų tiekėjų, kurie savo veiksmais niekaip neprisidėjo prie sutarties pažeidimo, įtraukimas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą nepagrįstai varžo tiekėjų konkurenciją. Be to, dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą įtraukiant visus sutartį pasirašiusius ūkio subjektų grupės narius, nepriklausomai nuo jų kaltės ir individualaus prisidėjimo, nepagrįstai taikoma sankcija nenustačius atsakomybės taikymo būtinųjų sąlygų, pažeidžiamas proporcingumo principas.
21. Kasaciniu skundu ieškovė UAB „HSC Baltic“ prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. sausio 21 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškovių ieškinį tenkinti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasaciniame skunde, be kita ko, nurodo, jog teismas nepagrįstai vertino, kad Rangos sutartis nutraukta vienašališkai, nukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos dėl sandorių nutraukimo pagrindų. Šiuo atveju pripažintina, kad viešojo pirkimo sutartis nutraukta abipusiu susitarimu. Atsižvelgiant į VPĮ 89 straipsnio 1, 2 ir 5 dalis, kai esant pareigai pakeisti sutartį (šiuo atveju – pakeisti Rangos sutartį dėl tiekėjo pasikeitimo) nepasiekiamas abiem sutarties šalims priimtinas susitarimas ir be tokio pakeitimo nesant galimybės vykdyti sutarties, sutartis turi būti nutraukta. Atitinkamai nėra pagrindo spręsti, kad atsakovės sprendimas ieškoves įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra teisėtas ir pagrįstas.
22. Ieškovė UAB „HSC Baltic“ pareiškė prisidėjimą prie ieškovės UAB „Montuotojas“ kasacinio skundo.
23. Ieškovės UAB „Montuotojas“ ir UAB „HSC Baltic“ pareiškė prisidėjimus prie ieškovės UAB „Mitnija“ kasacinio skundo.
24. Ieškovė UAB „Montuotojas“ pareiškė prisidėjimą prie ieškovės UAB „HSC Baltic“ kasacinio skundo.
25. Atsakovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija atsiliepimu į ieškovių UAB „Montuotojas“, UAB „Mitnija“ ir UAB „HSC Baltic“ kasacinius skundus prašo skundus atmesti ir skundžiamus teismų procesinius sprendimus palikti nepakeistus, priteisti iš ieškovių solidariai bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime, be kita ko, nurodomi šie argumentai:
- 25.1. Partnerių neįvykdyta prievolė pagal rangos sutartį yra solidarioji. Tinkamas ar ne kiekvienam iš partnerių tenkančių prievolių vykdymas pagal jungtinės veiklos sutartį neturi teisinės reikšmės sprendžiant dėl jų solidariosios atsakomybės atsakovei. Priešingai nei savo kasaciniame skunde nurodė ieškovė UAB „Mitnija“, pagal [CK 6.15 straipsnio](#) 1 dalį, net kai prievolė neįvykdoma dėl vieno iš bendraskolių kaltės solidariosios pareigos atveju, kiti bendraskoliai neatleidžiami nuo atsakomybės už prievolės neįvykdymą.
- 25.2. Ieškovių atlikti Rangos sutarties pažeidimai sudarė pagrindą nutraukti Rangos sutartį tiek joje nustatytu pagrindu (Rangos sutarties 11.5 punktas), tiek ir pagal [CK 6.217](#) straipsnyje įtvirtintą esminio pažeidimo institutą.
- 25.3. Teismai pagrįstai nusprendė, kad klausimas dėl ieškovių įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą nėra atsakovės diskrecija. Egzistuojant VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodytoms sąlygoms atsakovė turi pareigą įtraukti visus partnerius į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Ieškovių keltami klausimai dėl mažos jų procentinės darbų dalies pagal Rangos sutartį, dėl bankroto bylos bankrutuojančiai partnerei iškėlimo galėtų būti svarbūs nebent reabilitacijos procedūros metu, o ne sprendžiant dėl visų partnerių įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Solidarioji prievolė ir jos reikšmė sutartinių prievolių vykdymui patvirtina, kad tokie subjektai turi būti įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą ir prisiimti atsakomybę už savo prievolių neįvykdymą ir (ar) netinkamą įvykdymą. Toks vertinimas atitinka tiek bendrusius teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principus, tiek ir VPĮ 17 straipsnyje įtvirtintus viešųjų pirkimų principus, įskaitant ir siekį užtikrinti sąžiningą konkurenciją.
26. Trečiasis asmuo UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ atsiliepimu į ieškovių UAB „Montuotojas“, UAB „Mitnija“ ir UAB „HSC Baltic“ kasacinius skundus prašo skundus atmesti ir skundžiamus teismų procesinius sprendimus palikti nepakeistus, priteisti iš ieškovių bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime, be kita ko, nurodomi šie argumentai:
- 26.1. Teismai pagrįstai identifikavo solidariąją partnerių atsakomybę ir vertino, kad jungtinės veiklos sutarties partneriai yra vienas tiekėjas / subjektas / rangos sutarties šalis. Partnerės, sudarydamos jungtinės veiklos sutartį ir taip įsipareigodamos veikti bendrai, bendrai pateikdamos tiekėjo pasiūlymą viešajame pirkime, bendrai kaip vienas tiekėjas (rangovas) sudarydamos Rangos sutartį, taip pat suteikdamos įgaliojimus BUAB „Active Construction Management“, prisiėmė ne tik savo, bet ir kiekvienos kitos iš partnerių rizikas, be kita ko, solidariąsias kiekvienos kitos partnerės prievoles ir atsakomybę už jų pažeidimą.
- 26.2. Bankroto bylos iškėlimo UAB „Active Construction Management“ faktas neturi įtakos jungtinės veiklos sutarties galiojimui, nes ieškovės buvo išreikšusios aiškią ir nedviprasmišką valią tęsti jungtinės veiklos sutartį net ir įvykus UAB „Active Construction Management“ bankrotui.
- 26.3. Teismai pagrįstai pripažino, kad Rangos sutarties pažeidimai buvo esminiai, dėl kurių atsakovė turėjo teisę vienašališkai nutraukti Rangos sutartį. Atsakovė kartu su UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ veikė teisėtai, skatino vykdyti Rangos sutartį, jokių pažeidimų netoleravo.
- 26.4. VPĮ 91 straipsnio 1 dalies 1 punktas yra imperatyvi nuostata, kuri nesuteikia atsakovei (perkančiajai organizacijai) jokio kito elgesio pasirinkimo varianto kaip tik įtraukti esminį Rangos sutarties pažeidimą padariusias ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Priešingai nei nurodė ieškovė UAB „Mitnija“, VPĮ 49 straipsnio 5 dalis netaikytina, nes reguliuoja situacijas, kai tiekėjas remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais. Šiuo atveju visos ieškovės ir pagrindinė partnerė, veikiančios jungtinės veiklos sutarties pagrindu, buvo viena tiekėja (VPĮ 2 straipsnio 36 punktas). Ieškovių teisės į VPĮ 46 straipsnio 8 dalyje nustatytos procedūros įgyvendinimą kituose pirkimuose nėra nagrinėjamos bylos dalykas.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija šioje byloje 2021 m. lapkričio 11 d. priėmė dalinę nutartį (Nr. e3K-3-261-469/2021).
28. Teisėjų kolegija nurodė, kad ieškinio reikalavimai dėl vienašališko viešojo pirkimo sutarties nutraukimo, pripažinimo, kad viešojo pirkimo sutartis pasibaigė dėl atsakovės kaltės, ir tiekėjų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra tarpusavyje susiję, tačiau pagal savo pobūdį gali būti nagrinėti savarankiškai. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, šia dalyne nutartimi nagrinėta bylos dalis pagal ieškovių ieškinio reikalavimus dėl sutarties nutraukimo pripažinimo negaliojančiu ir pripažinimo, kad sutartis pasibaigė dėl atsakovės kaltės. Atitinkamai vertintas kasacinių skundų argumentų, kiek jie susiję su nurodytais ieškinio reikalavimais, pagrįstumas. Dėl reikalavimo, susijusio su ieškovių įtraukimu į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, ir atitinkamai dėl kasacinių skundų argumentų šiame kontekste pasisakyti atskira kasacinio teismo nutartimi (nutarties 53 punktas).
29. Teisėjų kolegija konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai aiškino ir taikė teisės normas, reglamentuojančias jungtinės veiklos partnerių atsakomybę, vykdant viešojo pirkimo rangos sutartį, ir vienašališką sutarties nutraukimą, civilinio proceso teisės normas, reglamentuojančias naujų įrodymų priėmimą apeliacinės instancijos teisme, ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. sausio 21 d. nutarties ir Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimo dalis, kurionis atmesti ieškinio reikalavimai pripažinti atsakovės Vilniaus miesto savivaldybės administracijos vienašališką 2017 m. birželio 5 d. sutarties Nr. A62-50/17(3.10.21-TD2) nutraukimą dėl esminio

pažeidimo neteisėtu ir pripažinti, kad nurodyta sutartis pasibaigė dėl atsakovės kaltės, paliko nepakeistas.

IV. Kreipimosi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ir šio teismo priimto prejudicinio sprendimo esmė, byloje dalyvaujančių asmenų rašytiniai paaškinimai

30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. lapkričio 11 d. nutartimi kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – Teisingumo Teismas) su prašymu priimti prejudicinį sprendimą ir šios bylos dalies nagrinėjimą sustabdyti.
31. Pagrįsdama kreipimąsi dėl prejudicinio sprendimo teisėjų kolegija nurodė, kad nors pagal nacionalinį teisinį reguliavimą viešojo pirkimo sutarties nutraukimas dėl esminio sutarties pažeidimo, kurį padaro tiekėjas, neišvengiamai lemia jo įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, tačiau teisėjų kolegijai kyla pagrįstų abejonų dėl tokio nacionalinio reguliavimo atitikties ES teisei aspektu dėl to, ar tiekėjų įrašymas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra perkančiosios organizacijos sprendimas, kuriam taikoma teisėtumo peržiūros procedūra, o jei tokį „sprendimą“ galima apskųsti, kokie yra jo priėmimo ir teisėtumo vertinimo pagrindai.
32. Teisėjų kolegija Teisingumo Teismui pateikė šiuos klausimus:
- 32.1. Ar Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB, (toliau – Direktyva 2014/24) 18 straipsnio 1 dalį, 57 straipsnio 4 dalies g punktą ir 6 dalį bei Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. direktyvos 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo pirkimo sutartį ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo (toliau – Direktyva 89/665) 1 dalies ketvirtą pastraipą ir 3 dalį (kartu ar atskirai, bet šiomis nuostatomis neapsiribojant) reikia aiškinti taip, kad perkančiosios organizacijos sprendimas įtraukti atitinkamą ūkio subjektą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą ir taip tam tikrą laiką suvaržyti jo galimybes dalyvauti vėliau skelbiamuose pirkimuose dėl to, jog šis ūkio subjektas esmingai pažeidė su šia perkančiąja organizacija sudarytą sutartį, yra aktas, kurį galima apskųsti teismui?
- 32.2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą yra teigiamas, ar pirmiau nurodytas ES teisės nuostatas (kartu ar atskirai, bet jomis neapsiribojant) reikia aiškinti taip, kad pagal jas draudžiamas nacionalinis reguliavimas ir jo taikymo praktika, pagal kuriuos: a) perkančioji organizacija, nutraukdama viešojo pirkimo sutartį dėl esminio jos pažeidimo, nepriima jokio formalaus (atskiro) sprendimo dėl ūkio subjektų įrašymo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą; b) apie būsimą įrašymą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą ūkio subjektas nėra informuojamas iš anksto, todėl negali pateikti reikšmingų paaškinimų, o vėliau veiksmingai jo apskųsti; c) perkančioji organizacija neatlieka jokio individualaus sutarties netinkamo vykdymo aplinkybių tyrimo, todėl, jei viešojo pirkimo sutartis buvo teisėtai nutraukta dėl esminio jos pažeidimo, už šį pažeidimą *de jure* atsakingas ūkio subjektas automatiškai įtraukiamas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą?
- 32.3. Jei atsakymai į pirmus du klausimus yra teigiami, ar pirmiau nurodytas ES teisės nuostatas (kartu ar atskirai, bet jomis neapsiribojant) reikia aiškinti taip, kad dėl esminio pažeidimo teisėtai nutrauktą viešojo pirkimo sutartį vykdę jungtinės veiklos partneriai (subjektai, sudarę bendrą tiekėją) gali pagrįsti savo patikimumą ir taip būti neįtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, *inter alia*, vykdytos sutarties dalies (vertės) dydžio, pagrindinio partnerio nemokumo, šio partnerio veiksmų ir perkančiosios organizacijos prisidėjimo prie sutarties neįvykdymo pagrindais?
33. Teisingumo Teismas 2023 m. sausio 26 d. sprendime byloje *HSC Baltic ir kitų* C-682/21, (toliau – Prejudicinis sprendimas) pateikė tokius toliau nurodomus išaiškinimus.
34. Direktyvos 2014/24 18 straipsnio 1 dalis ir 57 straipsnio 4 dalies g punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiami nacionalinės teisės aktai arba praktika, pagal kuriuos, kai perkančioji organizacija nutraukia su ūkio subjektų grupe sudarytą viešojo pirkimo sutartį dėl didelių arba nuolatinių trūkumų, dėl kurių neįvykdytas esminis reikalavimas pagal šią sutartį, visi šios grupės nariai automatiškai įtraukiami į Nepatikimų tiekėjų sąrašą ir dėl to iš esmės laikinai negali dalyvauti naujose viešojo pirkimo procedūrose.
35. Direktyvos 2014/24 18 straipsnio 1 dalis ir 57 straipsnio 4 dalies g punktas turi būti aiškinami taip, kad, dėl esminio reikalavimo neįvykdymo nutraukus viešojo pirkimo sutartį, ūkio subjektas, kuris yra grupės, su kuria sudaryta ši sutartis, narys, siekdamas įrodyti, kad buvo nepagrįstai įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, gali remtis visais duomenimis, įskaitant susijusius su trečiaisiais asmenimis, kaip antai pagrindiniu šios grupės partneriu, kuriais galima įrodyti, kad trūkumai, dėl kurių buvo nutraukta minėta sutartis, atsirado ne dėl jo elgesio ir iš jo nebuvo galima pagrįstai reikalauti daugiau, nei jis padarė jiems pašalininti.
36. Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad valstybė narė, kuri, nustatydamą Direktyvos 2014/24 57 straipsnio 4 dalies g punkte įtvirtinto neprivalomo pašalinimo pagrindo taikymo sąlygas, nustato, jog, dėl esminio reikalavimo neįvykdymo nutraukus viešojo pirkimo sutartį, ūkio subjektų grupės, su kuria buvo sudaryta ši sutartis, nariai įtraukiami į Nepatikimų tiekėjų sąrašą ir dėl to iš esmės laikinai pašalinami iš naujų viešojo pirkimo procedūrų, turi užtikrinti šių ūkio subjektų teisę veiksmingai apskųsti jų įtraukimą į šį sąrašą.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. vasario 1 d. nutartimi atnaujintas šios civilinės bylos dalies nagrinėjimas, pasiūlyta byloje dalyvaujantiems asmenims pateikti rašytinius paaškinimus dėl Teisingumo Teismo Prejudicinio sprendimo
38. Ieškovė UAB „Montuotojas“ Lietuvos Aukščiausiajam Teismui pateikė rašytinius paaškinimus dėl Prejudicinio sprendimo, kuriuose nurodo:
- 38.1. Ieškovė UAB „Montuotojas“ nuoatsakovės sprendimo nutraukti Rangos sutartį ir automatiškai įtraukti ieškovę į Nepatikimų tiekėjų sąrašą laikėsi nuoseklios pozicijos, kad toks įtraukimas į sąrašą yra neteisėtas, nepagrįstas proporcingumo principu, priimtas neatsižvelgiant į individualius partnerės veiksmus. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo Prejudiciniame sprendime pateiktus išaiškinimus, darytina išvada, kad: 1) atsakovė turėjo pareigą ne automatiškai įtraukti ieškovę į minėtą sąrašą, o prieš priimdama tokį sprendimą atlikti individualų ir konkretų ieškovės elgesio vertinimą; 2) ieškovei turėjo būti suteikiama galimybė įrodyti, jog trūkumai, dėl kurių nutraukiama Rangos sutartis, nesusiję su jos individualiu elgesiu; 3) atsakovė, tik gavusi ieškovės paaškinimus, galėjo priimti sprendimą dėl įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą; 4) teismai savarankiškai neatlieka individualaus ir konkretaus vertinimo, o tik peržiūri atsakovės sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą.
- 38.2. Byloje nėra ginčo, kad atsakovė nevykdė individualaus ir konkretaus vertinimo dėl ieškovės UAB „Montuotojas“ veiksmų, todėl pažeidė Teisingumo Teismo Prejudiciniame sprendime nurodytą proporcingumą principą, ieškovės teisę į efektyvią pažeistų teisių gynybą. Dėl to atsakovės sprendimas įtraukti ieškovę į Nepatikimų tiekėjų sąrašą turi būti pripažintas neteisėtu ir panaikintas.
- 38.3. Retrospektyviai vertinti ūkio subjektų grupės narių (partnerių) veiksmus, elgesį būtų neproporcinga, todėl atsakovei neturi būti sudaroma galimybė iš naujo po 3 metų atlikti kiekvienos iš ieškovų elgesio vertinimą ir priimti naują sprendimą dėl jų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Akivaizdu, kad po 3 metų nuo sprendimo dėl įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą priėmimo tokio sprendimo klaidų ištaisymas, naujas motyvų ir paaškinimų vertinimas ir naujo sprendimo priėmimas neužtikrintų nei VPĮ 91 straipsnyje įtvirtintų terminų, nei paties pašalinimo pagrindo tikslo.

- 38.4. Net jeigu teismai nuspręstų vertinti kiekvienos ūkio subjektų grupės partnerės veiksmus, tai ieškovės UAB „Montuotojas“ veiksmas ir elgesys negali būti pripažinti kaip prisidėję ar iš dalies reikšmingai prisidėję prie esminio sutarties pažeidimo tiek, jog ieškovė UAB „Montuotojas“ būtų įtraukta į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nes: 1) ieškovės vykdytinų darbų dalis ūkio subjektų grupėje sudarė tik 5 proc. visos sutarties (laikytina itin mažareikšme dalimi); 2) ieškovės darbų dalis nebuvo pradėta vykdyti, kai buvo nutraukta Rangos sutartis; 3) tik pagrindinė partnerė komunikavo su atsakove ir faktiškai vykdė darbus Rangos sutarties galiojimo metu; 4) dėl pagrindinės partnerės nemokumo ir atsisakymo toliau vykdyti Rangos sutartį ši buvo nutraukta; 5) ieškovės dėjo pastangas išsaugoti Rangos sutartį, tačiau dėl pagrindinės partnerės veiksmų, nesuteikiant informacijos, neveikiant visų partnerių interesais, nepavyko išvengti sutarties nutraukimo. Nors ieškovė UAB „Montuotojas“ iki pagrindinės partnerės nemokumo nesiėmė aktyvių veiksmų, tačiau vėliau ėmėsi veiksmų, siekiant išvengti ir (ar) sumažinti trūkumus, žalą (su partnerėmis inicijavo derybas su atsakove, pateikė informaciją apie likusią darbų dalį, ėmėsi veiksmų dėl statybvietės apsaugos).
39. Ieškovė UAB „Mitnija“ Lietuvos Aukščiausiajam Teismui pateikė rašytinius paaiškinimus dėl Prejudicinio sprendimo, kuriuose nurodo:
- 39.1. Perkančiosios organizacijos sprendimas dėl ieškovės UAB „Mitnijos“ įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra šios bylos kasacijos dalykas, nes: UAB „Mitnija“ kasaciniu skundu prašė panaikinti, be kita ko, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų dalis, kuriais pasisakyta dėl perkančiosios organizacijos sprendimo įtraukti ūkio subjektų grupę į Nepatikimų tiekėjų sąrašą; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 31 d. nutartimi taikytos laikinosios apsaugos priemonės ir iki bylos išnagrinėjimo kasacine tvarka ieškovės išbrauktos iš Nepatikimų tiekėjų sąrašo; Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo dėl ieškinio reikalavimų pripažinti perkančiosios organizacijos sprendimą įtraukti ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.
- 39.2. Ieškovės UAB „Mitnija“ kasacinio skundo reikalavimas panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų dalis, kuriais buvo atmestas reikalavimas pripažinti atsakovės sprendimą įtraukti UAB „Mitnija“ ir kitas ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, turi būti tenkinamas. Atsakovė, remdamasi VPI 91 straipsnio 1 dalimi, automatiškai įtraukė ieškovę į tokį sąrašą. Byloje nėra ginčo, kad atsakovė, priimdama sprendimą įtraukti ieškovę UAB „Mitnija“ į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nesudarė galimybes įrodyti, kad ji savo individualiu elgesiu neprisidėjo prie tų trūkumų, kurie buvo sutarties nutraukimo pagrindas. Perkančioji organizacija tokį sprendimą priėmė jau tarp šalių vykstant teisiniams ginčams, todėl jai buvo žinomos ieškovės UAB „Mitnija“ nurodomos aplinkybės dėl jos individualaus elgesio įtakos Rangos sutarties nutraukimui, t. y. kad: 1) UAB „Mitnija“ dalis vykdant Rangos sutartį sudarė tik 5 proc.; 2) iki Rangos sutarties nutraukimo visus darbus vykdė tik pagrindinė partnerė UAB „Active Construction Management“, t. y. ieškovė UAB „Mitnija“ dar net nebuvo ir neturėjo būti pradėjusi atlikti darbų; 3) vykdant Rangos sutartį buvo pradėtos pagrindinės partnerės UAB „Active Construction Management“ bankroto procedūros; 4) perkančioji organizacija atliko daugybę veiksmų, kurie turėjo įtakos Rangos sutarties nutraukimui (pasirašė atliktų darbų aktus pažeidžiant Rangos sutarties, įstatymų reikalavimus; atsakovės atstovai klastojo dokumentus dėl Rangos sutarties vykdymo ir dėl to šiuo metu nagrinėjama baudžiamoji byla Nr. 1-197-865/2023, vyksta ikiteisminis tyrimas Nr. 07-6-00009-20; dėl atsakovės veiksmų nepateisinamai ilgai, net 9 mėnesius, truko techninio projekto trūkumų šalinimas; atsakovė daugiau nei 5 mėnesius nevykdė pareigos iš pagrindinės partnerės UAB „Active Construction Management“ reikalauti sutarties vykdymo užtikrinimo, kai garantijos galiojimas buvo pasibaigęs).
- 39.3. Bylos dalies grąžinimas nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teismui netikslingas, nes, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo išaiškinimus, akivaizdu, kad sprendimą dėl ieškovių įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, prieš tai neįvertinus kiekvienos partnerės individualaus elgesio, atsakovė priėmė netinkamai aiškindama ir taikydama VPI 91 straipsnio 1 dalies, Europos Sąjungos teisės normas, todėl atsakovės sprendimas pripažintinas nepagrįstu ir neteisėtu.
40. Ieškovė UAB „HSC Baltic“ Lietuvos Aukščiausiajam Teismui pateikė rašytinius paaiškinimus dėl Prejudicinio sprendimo, kuriuose nurodo:
- 40.1. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo išaiškinimus dėl ieškovės UAB „HSC Baltic“ įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą turi būti sprendžiama individualiai, įvertinus ieškovės vaidmenį vykdant Rangos sutartį ir atsakomybę dėl jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikusių partnerių neįvykdytos Rangos sutarties, ieškovei turi būti suteikiama galimybė teikti įrodymus.
- 40.2. Ieškovės UAB „HSC Baltic“ nėra pagrindo laikyti nepatikima, nes ji neprisidėjo prie Rangos sutarties esminio pažeidimo, pagrindinė partnerė vykdė visus pagrindinius statybos darbus, ieškovė UAB „HSC Baltic“ turėjo atlikti tik 15 proc. sutarties darbų ir tik pagrindinei partneri užbaigus vykdyti jai priklausančią darbų dalį, tačiau ieškovė negalėjo pradėti vykdyti savo darbų dalies dėl pagrindinės partnerės nemokumo proceso.
- 40.3. Įrodymų, susijusių su ieškovės UAB „HSC Baltic“ ir kitų sutartinių santykių dalyvių elgesiu vykdant Rangos sutartį, vertinimas yra išimtinai fakto, o ne teisės taikymo klausimas, kadangi pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai netyrė kiekvienos partnerės individualios atsakomybės, bylos dalis dėl ieškovių įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą turėtų būti perduodama iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Tokiu būdu ieškovėms būtų užtikrinta galimybė teismo atliktą vertinimą apskųsti apeliacine tvarka.
41. Atsakovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija Lietuvos Aukščiausiajam Teismui pateikė rašytinius paaiškinimus dėl Prejudicinio sprendimo, kuriuose nurodo:
- 41.1. Abejotina, ar atsakovės sprendimas dėl ieškovių įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą patenka į bylos nagrinėjimo ribas, nes atsakovė, vadovaudamasi tuo metu aktualiomis VPI nuostatomis ir teismų praktika, įtraukė partneres į Nepatikimų tiekėjų sąrašą tik apeliacinės instancijos teismui priėmus atsakovei palankų procesinį sprendimą, šio sprendimo ieškovės neginčijo, be to, Lietuvos Aukščiausiajam Teismui taikius laikinasias apsaugos priemones, partnerės yra laikinai pašalintos iš Nepatikimų tiekėjų sąrašo.
- 41.2. Jei būtų nusprendžiama, kad klausimas dėl atsakovės sprendimo įtraukti ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą nagrinėtinas, byloje nėra pateikta įrodymų, kurie paneigtų pagrindą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą įtraukti visas ieškoves.
- 41.3. Šiuo atveju neegzistuoja ir VPI 46 straipsnyje nustatytos rehabilitacijos sąlygos, nes atsakovė, nesulaukusi ieškovių savanoriško žalos atlyginimo, kreipėsi į teismą su ieškiniu dėl 8 mln. Eur žalos, patirtos nutraukus Rangos sutartį, atlyginimo ir tuo pagrindu Vilniaus apygardos teisme yra nagrinėjama civilinė byla [Nr. e2-1511-603/2023](#).
42. Trečiasis asmuo UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nustatytu terminu rašytinių paaiškinimų dėl Prejudicinio sprendimo nepateikė.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

43. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia [CPK 353 straipsnis](#). Nurodyto straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019 36 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Kasacinis teismas turi teisę peržengti kasacinio skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai ([CPK 353 straipsnio](#) 2 dalis).
44. Nagrinėjamu atveju ieškovės pareikštu ieškiniu kėlė reikalavimus dėl: 1) perkančiosios organizacijos vienašališko Rangos sutarties nutraukimo pripažinimo neteisėtu; 2) pripažinimo, kad Rangos sutartis pasibaigė dėl atsakovės kaltės; 3) atsakovės sprendimo įtraukti ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pripažinimo neteisėtu.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 11 d. daline nutartimi išspręstas šalių ginčas pagal nurodytus ieškinio reikalavimus, susijusius su Rangos sutarties nutraukimu, pripažinus teisėtu atsakovės sprendimą dėl ieškovių veiksmų (esminio sutarties pažeidimo) vienašališkai nutraukti Rangos sutartį. Procesinis sprendimas dėl šios ginčo dalies įgijo *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galią.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijai kilo pagrįstų abejonų dėl nacionalinio reguliavimo, nustatančio daugianarį tiekėjų sudarantiems ūkio subjektams (jungtinės veiklos partneriams) taikomus padarinius už netinkamai vykdytą ir dėl esminio pažeidimo nutrauktą viešojo pirkimo sutartį, atitikties ES teisei, todėl teisėjų kolegija kita 2021 m. lapkričio 11 d. nutartimi kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir sustabdė civilinės bylos dalį dėl ieškovių įrašymo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą nagrinėjamą iki Teisingumo Teismo sprendimo gavimo.
47. Teisingumo Teismui 2023 m. sausio 26 d. priėmus Prejudicinį sprendimą, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. vasario 1 d. nutartimi atnaujintas civilinės bylos dalies nagrinėjimas. Taigi šia nutartimi nagrinėtina bylos dalis pagal ieškovių ieškinio reikalavimą, susijusį su ieškovių įtraukimu į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Dėl tiekėjo – ūkio subjektų grupės, veikiančios jungtinės veiklos sutarties pagrindu, įrašymo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą

48. Visų pirma teisėjų kolegija konstatuoja, kad po prejudicinio sprendimo susiklosčiusi situacija suponuoja būtinybę sprendžiant šalių ginčą taikyti Europos Sąjungos teisės viršenybės principą. Teisingumo Teismo praktikoje nuosekliai nurodoma, kad nacionalinis teismas, kuriam prireikė taikyti Sąjungos teisės nuostatas, privalo, neviršydamas savo kompetencijos, užtikrinti visišką šių nuostatų veiksmingumą ir, jei būtina, savo iniciatyva netaikyti bet kokios, net vėlesnės, joms prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos, neprivalėdamas prašyti arba laukti išankstinio jos panaikinimo teisėkūros arba bet kokių kitų konstitucinių kelių (Teisingumo Teismo 2009 m. lapkričio 19 d. sprendimas *Filipiak*, C-314/08, 81 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).
49. VPI (2019 m. gruodžio 20 d. įstatymo Nr. XIII-2765 redakcija, galiojusi nuo 2019 m. gruodžio 31 dienos iki 2020 m. kovo 19 d.) 91 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 10 dienų Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka skelbia informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus (tiekėjų grupės atveju – visus grupės narius), taip pat apie ūkio subjektus, kurių pajėgumais remėsi tiekėjas ir kurie su tiekėju prisiėmė solidariąją atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą pagal šio įstatymo 49 straipsnio 5 dalį, jeigu pažeidimas įvykdytas dėl tos pirkimo sutarties dalies, kuriai jie buvo pasitelkti, be kita ko, kai sutartis nutraukta dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo.
50. Pagal VPI 91 straipsnio 2 dalies 2 punktą, jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo, 91 straipsnio 1 dalyje nurodytas terminas informacijai apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus (tiekėjų grupės atveju – visus grupės narius) paskelbti skaičiuojamas nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos.
51. Nagrinėjamoje byloje ieškovės, kaip tiekėjų sudarančios ūkio subjektų grupės, veikiančios jungtinės veiklos sutarties pagrindu, narės, ginčydamos perkančiosios organizacijos sprendimą vienašališkai nutraukti Rangos sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo, be kita ko, prašė pripažinti neteisėtu atsakovės sprendimą ieškoves įrašyti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Tačiau faktiškai ieškoves įtrauktos į Nepatikimų tiekėjų sąrašą tik įsiteisėjus apeliacinės instancijos teismo procesiniam sprendimui (VPI 91 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 2 dalies 2 punktas [CPK](#) 279 straipsnio 1 dalis).
52. Atsakovė, remdamasi aplinkybe, kad ieškoves įtrauktos į Nepatikimų tiekėjų sąrašą tik apeliacinės instancijos teismui priėmus atsakovei palankų procesinį sprendimą, kasaciniame teismui pateiktuose paaiškinimuose nurodo abejojanti, ar sprendimas dėl ieškovių įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, ieškovėms šio sprendimo (įtraukimo į sąrašą) neginčijus, apskritai patenka į šios bylos nagrinėjimo ribas.
53. Šiame kontekste pažymėtina, kad teisėjų kolegija 2021 m. lapkričio 11 d. nutartyje, kuria kreiptasi į Teisingumo Teismą, atkreipė dėmesį, jog pagal pirmiau nurodytą nacionalinį teisinį reguliavimą įrašymas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra ne atskiras sprendimas, o kito sprendimo vienašališkai nutraukti viešojo pirkimo sutartį teisinis padarinys; jei ūkio subjektas sutarties nutraukimo dėl esminio jos pažeidimo neginčija apskritai ar teismas tokį sprendimą pripažįsta teisėtu, atitinkamas ūkio subjektas, vykdęs šią sutartį vienas ar su partneriais, neišvengiamai įtraukiamas (-i) į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Taigi, toks teisinis reguliavimas suponuoja tai, kad negalimos *de jure* (teisiskai) situacijos, jog perkančioji organizacija dėl esminio sutarties pažeidimo galėtų teisėtai nutraukti sutartį, bet tiekėjas dėl konkretaus atvejo aplinkybių nepatektų į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.
54. Atitinkamai kreipimesi į Teisingumo Teismą kasacinis teismas kėlė klausimą dėl perkančiosios organizacijos sprendimo ūkio subjektą įrašyti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą kvalifikavimo, teisinio pagrindo vertinti jį kaip perkančiosios organizacijos sprendimą, patenkantį į Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalies 4 pastraipos taikymo apimtį.
55. Teisingumo Teismas išaiškino, kad Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalyje pateikta sąvoka „perkančiųjų organizacijų priimti sprendimai“ turi būti aiškinama plačiai. Bet kuriam perkančiosios organizacijos sprendimui, kuriam taikomos Sąjungos viešųjų pirkimų teisės normos ir kuriuo jos gali būti pažeistos, taikoma šioje direktyvoje nustatyta teisminė kontrolė. Taigi ši sąvoka bendrai apima perkančiosios organizacijos sprendimus, neskiriant pagal jų turinį ar priėmimo laiką, ir ja nenumatyti jokie apribojimai, susiję su atitinkamų sprendimų pobūdžiu ir turiniu. Be to, Direktyvos 89/665 1 straipsnio 3 dalyje pateiktas žodžių junginys „bet kuris asmuo, kuris yra arba buvo suinteresuotas gauti (sudaryti) konkrečią sutartį ir kuriam dėl tariamo pažeidimo buvo padaryta žala ar kilusi tokios žalos rizika“ taip pat turi būti aiškinamas plačiai

(Prejudicinis sprendimas, 62–63 punktai).

56. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas nurodė, kad tuo atveju, kai perkančioji organizacija dėl to, jog buvo nutraukta su ūkio subjektų grupės nariais sudaryta viešojo pirkimo sutartis, įtraukia šiuos narius į Nepatikimų tiekėjų sąrašą arba jie į jį įtraukiami šios organizacijos iniciatyva ir dėl to iš esmės laikinai pašalinami iš būsimų viešojo pirkimo procedūrų, šis įtraukimas į sąrašą, kuris turi įtakos kiekvieno iš šių ūkio subjektų suinteresuotumui sudaryti viešojo pirkimo sutartis, patenkančias į Sąjungos teisės taikymo sritį, yra perkančiosios organizacijos priimtas sprendimas, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalį (Prejudicinis sprendimas, 64 punktas).
57. Įvertinus tiek nurodyto nacionalinio teisinio reguliavimo nuostatas, tiek Teisingumo Teismo išaiškinimus, perkančiosios organizacijos sprendimas dėl ieškovių, kaip tiekėjų sudarančių ūkio subjektų grupės narių, veikiančių jungtinės veiklos pagrindu, įrašymo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą (nors faktinis įrašymas ir atliktas po apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo įsiteisėjimo, teismui patvirtinus perkančiosios organizacijos vienašališko pirkimo sutarties dėl esminio pažeidimo nutraukimo teisėtumą, kaip nustatyta VPĮ 91 straipsnyje) vertintinas kaip perkančiosios organizacijos sprendimas, kuriam taikoma teisminė kontrolė, todėl jo teisėtumą kiekviena ūkio subjektų grupės narė turi teisę ginčyti.
58. Be to, Prejudiciniame sprendime pažymėta, kad galimybė pareikšti ieškinį dėl viešojo pirkimo sutarties nutraukimo, dėl kurio grupės, su kuria sudaryta ši sutartis, nariai įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, šiems nariams nėra veiksminga teisių gynimo priemonė siekiant ginčyti sprendimą įtraukti juos į šį sąrašą ir dėl to iš esmės pašalinti iš būsimų viešojo pirkimo procedūrų (Prejudicinis sprendimas, 64 punktas). Teisėjų kolegijos vertinimu, atitinkamai taip pat nebūtų pripažinta veiksminga gynimo priemonė ūkio subjektų grupės nariams ginčyti kiekvieno jų įrašymą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą tik tada, kai jie faktiškai būtų įrašomi į šį sąrašą. Dėl to kaip nepagrįstas vertintinas atsakovės argumentas, jog ieškovėms neginčijus jų faktinio įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą po apeliacinės instancijos teismo nutarties priėmimo, atsakovės sprendimas dėl ieškovių įrašymo į Nepatikimų sąrašą nepatenka į bylos nagrinėjimo apimtį.
59. Pasisakydamas dėl tiekėjo, sudaryto iš ūkio subjektų grupės, atsakomybės ir taikytinų teisinių pasekmių dėl netinkamo pirkimo sutarties vykdymo, lėmusio sutarties nutraukimą, Teisingumo Teismas Prejudiciniame sprendime nurodė, kad valstybė narė, nustatydamą Direktyvos 2014/24 57 straipsnio 4 dalies g punkte įtvirtinto neprivalomo pašalinimo pagrindo taikymo sąlygas, gali nustatyti prezumpciją, kad bet kuris ūkio subjektas, *de jure* atsakingas už tinkamą viešojo pirkimo sutarties vykdymą, laikomas prisidėjusiu prie didelių arba nuolatinių trūkumų, dėl kurių ta sutartis buvo nutraukta, atsiradimo ar išlaikymo ją vykdančiam. Vis dėlto, jei ši sutartis buvo sudaryta su ūkio subjektu, kurių individualus prisidėjimas prie šių trūkumų ir galimų pastangų jiems pašalinti nebūtinai yra vienodas, grupė, tokia prezumpcija turi būti nugrįžijama, kitaip būtų padarytas neigiamas poveikis šio neprivalomo pašalinimo pagrindo pagrindiniams aspektams ir šios direktyvos 18 straipsnio 1 dalyje nurodytam proporcingumo principui (Prejudicinis sprendimas, 48 punktas).
60. Neatsižvelgiant į tokios grupės narių solidariąją teisinę atsakomybę, Direktyvos 2014/24 57 straipsnio 4 dalies g punkte nustatyto neprivalomo pašalinimo pagrindo taikymas turi būti grindžiamas šio individualaus elgesio netinkamu ar aplaidžiu pobūdžiu. Kiekvienam grupės nariui, *de jure* atsakingam už tinkamą viešojo pirkimo sutarties vykdymą, prieš jį įtraukiant į Nepatikimų tiekėjų sąrašą ir dėl to jam taikant laikino pašalinimo iš viešojo pirkimo procedūrų tvarką, turi būti suteikta galimybė įrodyti, kad trūkumai, dėl kurių buvo nutraukta ta sutartis, nesusiję su jo individualiu elgesiu. Jei, konkrečiai ir individualiai įvertinus atitinkamo ūkio subjekto elgesį atsižvelgiant į visus reikšmingus duomenis, paaiškėja, kad nustatyti trūkumai atsirado ne dėl jo elgesio ir iš jo nebuvo galima pagrįstai reikalauti daugiau, nei jis padarė tiems trūkumams pašalinti, pagal Direktyvą 2014/24 draudžiama jį įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą (Prejudicinis sprendimas, 49–50 punktai).
61. Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį, kad tokio aiškinimo nepaneigia galimybė atitinkamam ūkio subjektui išvengti pašalinimo iš viešojo pirkimo procedūrų, jei jis pagal Direktyvos 2014/24 57 straipsnio 6 dalį įrodo, kad ėmėsi tokių taisomųjų priemonių, kokios kaip pavyzdžiai nurodytos šios direktyvos 102 konstatuojamojoje dalyje. Iš tiesų negalima reikalauti, kad toks ūkio subjektas įrodytų, jog ėmėsi taisomųjų priemonių, nors jo individualus elgesys nėra susijęs su trūkumais, dėl kurių buvo nutraukta sutartis (Prejudicinis sprendimas, 51 punktas).
62. Taigi, pagal Teisingumo Teismo išaiškinimus, perkančiajai organizacijai vienašališkai nutraukus pirkimo sutartį dėl tiekėjo, kurį sudaro ūkio subjektų grupė, atlikto esminio pirkimo sutarties pažeidimo, negalimas ūkio subjektų grupės narių automatinis įtraukimas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Prieš įtraukiant į Nepatikimų tiekėjų sąrašą ūkio subjektų grupės narius turi būti atliktas individualus kiekvieno grupės nario elgesio vertinimas, sudarant galimybę kiekvienam nariui pateikti paaiškinimus, įrodymus, pagrindžiančius, kad ne dėl jo elgesio buvo padarytas sutarties esminis pažeidimas, kuris nulėmė teisėtą perkančiosios organizacijos sprendimą nutraukti pirkimo sutartį.
63. Remiantis nurodytais argumentais, darytina išvada, kad nacionalinis teisinis reguliavimas, įtvirtinantis iš esmės automatinį tiekėjų sudarančių ūkio subjektų grupės narių (jungtinės veiklos partnerių) įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nevertinant kiekvieno nario (partnerio) elgesio konkrečiai, yra ydingas, neatitinkantis Direktyvos 2014/24 18 straipsnio 1 dalies ir 57 straipsnio 4 dalies g punkto nuostatų esmės, kaip ji aiškinta Prejudiciniame sprendime.
64. Nagrinėjamu atveju, bylos duomenimis, atsakovė, priėmusi sprendimą dėl Rangos sutarties nutraukimo dėl esminio sutarties pažeidimo, raštu apie tai informavo ieškoves, kartu informuodama jas dėl įrašymo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Byloje nėra ginčo, kad sprendimą dėl ieškovių įrašymo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, atsakovė neatliko kiekvienos iš ieškovių – ūkio subjektų grupės narės – individualaus veiksmų vertinimo, nes, laikė, jog įrašymas į šį sąrašą yra sprendimo nutraukti Rangos sutartį dėl esminio pažeidimo pasekmė.
65. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, atmesdami ieškinių reikalavimus, iš esmės pritarė atsakovės nuomonei, nurodydami, kad Rangos sutartis buvo nutraukta teisėtai, o perkančiosios organizacijos neturi diskrecijos neįtraukti tiekėjų (tiekėjų grupės atveju – visų grupės narių) į šį sąrašą, jei viešojo pirkimo sutartis neįvykdyta ar įvykdyta netinkamai, kai ši sutartis nutraukta dėl esminio pažeidimo.
66. Remiantis nurodytais argumentais, darytina išvada, kad bylą nagrinėję teismai turėjo, tačiau nesprendė dėl atsakovės sprendimo įrašyti ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą kaip dėl savarankiško perkančiosios organizacijos sprendimo, kuriam taikytina teisėtumo kontrolė, taip pat nepagrįstai pritarė atsakovės pozicijai, jog tiekėjų sudarantys ūkio subjektų grupės nariai automatiškai įrašomi į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nevertinant kiekvieno jų individualaus elgesio.
67. Be to, bylą nagrinėję teismai nepagrįstai akcentavo ieškovių įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, galimybes reabilituoti (apsivalyti) dalyvaujant kituose pirkimuose. Nors teisiniame reguliavime yra nustatyta galimybė atitinkamam ūkio subjektui išvengti pašalinimo iš kitų viešojo pirkimo procedūrų, jei jis įrodo, kad ėmėsi atitinkamų taisomųjų priemonių, tačiau, kaip nurodė Teisingumo Teismas, negalima reikalauti, kad toks ūkio subjektas įrodytų, jog ėmėsi taisomųjų priemonių, nors jo individualus elgesys nėra susijęs su trūkumais, dėl kurių buvo nutraukta sutartis (Prejudicinis sprendimas, 51 punktas).
68. Nepaneigiant tiekėjo, kurį sudaro jungtinės veiklos partnerės, solidariosios teisinės atsakomybės dėl neįvykdytos pirkimo sutarties, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo išaiškinimus, sprendžiant dėl jų įrašymo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, Direktyvos 2014/24 18 straipsnio 1 dalyje nurodytas proporcingumo principas įpareigoja atlikti konkretų ir individualų ūkio subjektų grupės narių veiksmų vertinimą. Ūkio subjektas, nutraukęs šią sutartį dėl to, kad ji buvo vykdoma su dideliais arba nuolatinių trūkumais, negali būti automatiškai laikomas nepatikimu ir laikinai pašalinamas iš pirkimo procedūrų, prieš tai konkrečiai ir individualiai įvertinus jo elgesio, atsižvelgiant į visus reikšmingus duomenis (Prejudicinis sprendimas, 47, 57 punktai).
69. Teisėjų kolegija, įvertinusi nurodytas aplinkybes, leidžiančias spręsti, kad šiuo atveju atsakovė, sprenddama dėl ieškovių įrašymo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, neatliko individualaus ieškovių veiksmų vertinimo, konstatuoja, yra pagrindas panaikinti bylą nagrinėjusių teismų procesinių sprendimų dalis, kuriomis pripažintas nepagrįstas ieškovių ieškinių reikalavimas pripažinti neteisėtu atsakovės sprendimą įtraukti ieškoves į

Nepatikimų tiekėjų sąrašą, ir šios dalies klausimą išspręsti iš esmės, šį ieškinio reikalavimą tenkinant ir įpareigojant atsakovę atlikti kiekvienos ieškovės individualų elgesio vertinimą, siekiant įvertinti kiekvienos jungtinės veiklos partnerės veiksmus, prisidėjimo mastą prie to, kad pirkimo sutarties nebevykdymas nulėmė teisėtą šios sutarties nutraukimą dėl esminio pažeidimo ([CPK 359 straipsnio 1 dalies 4 punktas](#)).

70. Perkančioji organizacija, atlikdama ieškovių individualų vertinimą, turi suteikti galimybę kiekvienai ieškovei remtis visais, jos manymu, reikšmingais duomenimis, įskaitant susijusius su trečiaisiais asmenimis, be kita ko, pagrindine ūkio subjektų grupės nare (jungtinės veiklos partnere), kuriais galima įrodyti, kad trūkumai, dėl kurių buvo nutraukta pirkimo sutartis, atsirado ne dėl ieškovės elgesio ir iš jos nebuvo galima pagrįstai reikalauti daugiau, nei ji padarė jiems pašalinti (Prejudicinis sprendimas, 56–58 punktai). Vertindama ieškovių paaiškinimus ir pateiktus duomenis, perkančioji organizacija, vadovaudamasi proporcingumo principu, turėtų atsižvelgti ir sistemškai įvertinti tiek kiekvienos ūkio subjektų grupės narės veiksmus, tiek visas reikšmingas aplinkybes, turėjusias įtakos vienašališkam sutarties nutraukimui, šių aplinkybių visumą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

71. Bendrąsias bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisykles reglamentuoja [CPK 93 straipsnis](#). Pagal [CPK 93 straipsnio 1](#) dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. [CPK 93 straipsnio 5](#) dalyje nustatyta, kad jeigu apeliacinės instancijos teismas ar kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą.
72. Priteisiant išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasacinio teismuose taikomos [CPK 98 straipsnio](#) nuostatos. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu ([CPK 98 straipsnio 1](#) dalis). Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio ([CPK 98 straipsnio 2](#) dalis).
73. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 11 d. daline nutartimi buvo išspręsta tik dalis ginčo ir klausimas dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo nebuvo sprendtas, o šia nutartimi išsprendžiama visa civilinė byla, todėl sprendžina dėl šalių byloje patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
74. Kaip jau nurodyta, ieškovės pareikštu ieškiniu prašė: 1) pripažinti neteisėtu atsakovės sprendimą vienašališkai nutraukti Rangos sutartį dėl esminio pažeidimo, 2) pripažinti, jog ši sutartis nutraukta dėl atsakovės kaltės, 3) pripažinti neteisėtu atsakovės sprendimą įtraukti ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Teisėjų kolegijos vertinimu, pirmieji du reikalavimai yra neatsiejamai susiję, todėl nevertinti kaip vienas reikalavimas. Kasacinio teismo daline nutartimi pripažinus, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai atmetė šį reikalavimą, tačiau šia nutartimi tenkinus ieškinio reikalavimą dėl pripažinimo neteisėtu atsakovės sprendimą įtraukti ieškoves į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, darytina išvada, kad byloje yra tenkinta 50 proc. ieškinio reikalavimų. Atitinkamai, atsižvelgiant galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, proporcingai paskirstytinos šalių byloje patirtos bylinėjimosi išlaidos.
75. Pirmosios instancijos teismui ieškovės UAB „Montuotojas“, UAB „Mitnija“, UAB „HSC Baltic“, UAB „Axis Power“, pateikdam išškinį, sumokėjo 150 Eur žyminį mokestį. Bylos duomenimis, šį mokestį sumokėjo ieškovė UAB „Mitnija“. Ieškovės pateiktą prašymą priteisti 11 523,44 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už ieškinio, dubliko parengimą, susipažinimą su proceso šalių procesiniais dokumentais, atstovavimą bylos nagrinėjime iš esmės, atlyginimą. Pateiktuose dokumentuose nėra nurodyta, kiek konkrečiai išlaidų patirta už kiekvieną atskirą procesinio dokumento rengimą, suteiktą teisinę paslaugą. Bylos duomenimis, nurodytas išlaidas už teisinę paslaugą sumokėjo ieškovė UAB „Montuotojas“ 2020 m. birželio 3 d. ir liepos 31 d. Ieškovių prašomos priteisti išlaidos viršija Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu „Dėl Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio patvirtinimo“, (toliau – Rekomendacijos) 8.2, 8.3, 8.19 punktuose nustatytus dydžius (už ieškinį – 3395 Eur, už dubliką – 2037 Eur, už atstovavimą teismo posėdyje (5 valandas) – 675 Eur). Tačiau ieškovei UAB „Montuotojas“, kuri sumokėjo už teisinę paslaugą, priteistinių bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimas sumažintinas iki 6107 Eur, o ieškovei UAB „Mitnija“ priteisiant bylinėjimosi išlaidų už sumokėtą 150 Eur žyminį mokestį atlyginimas. Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, ieškovei UAB „Montuotojas“ priteisina iš atsakovės 3053,50 Eur (6107 Eur / 50 proc.) bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimo, o ieškovei UAB „Mitnija“ iš atsakovės – 75 Eur (150 Eur / 50 proc.).
76. Pirmosios instancijos teismui atsakovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija pateikė prašymą priteisti 11 898,23 Eur išlaidų advokato, advokato padėjėjo teisei pagalbai apmokėti atlyginimo (7108,45 Eur atsiliepimui į ieškinį, 4789,78 Eur triplikui parengti). Prašomos priteisti išlaidos viršija Rekomendacijų 8.2, 8.3, 8.19 punktuose nustatytus dydžius, tačiau, kaip nurodė ir pirmosios instancijos teismas, atstovo teisinę pagalbą pasireiškė ne tik procesinių dokumentų parengimu, bet ir atstovavimu žodiniame teismo posėdyje (už atsiliepimą į ieškinį – 3395 Eur, už tripliką – 2037 Eur, už atstovavimą teismo posėdyje (5 valandas) – 675 Eur), todėl atsakovei priteistinių bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimas sumažintinas iki 6107 Eur. Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, atsakovei priteisina iš visų ieškovių po 763,38 Eur (3053,50 Eur (6107 Eur / 50 proc.) / 4) bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimo.
77. Pirmosios instancijos teismui trečiasis asmuo UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ pateikė prašymą priteisti 12 795,75 Eur išlaidų advokato teisei pagalbai apmokėti (10 390,88 Eur atsiliepimui į ieškinį, 2404,88 Eur triplikui parengti) atlyginimo. Prašomos priteisti išlaidos viršija Rekomendacijų 8.2, 8.3, 8.19 punktuose nustatytus dydžius, tačiau, kaip nurodė ir pirmosios instancijos teismas, atstovo teisinę pagalbą pasireiškė ne tik procesinių dokumentų parengimu, bet ir atstovavimu žodiniame teismo posėdyje (už atsiliepimą į ieškinį – 3395 Eur, už tripliką – 2037 Eur, už atstovavimą teismo posėdyje (5 valandas) – 675 Eur), todėl trečiajam asmeniui priteistinių bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimas sumažintinas iki 6107 Eur. Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, trečiajam asmeniui iš visų ieškovių priteisina po 763,38 Eur (3053,50 Eur (6107 Eur / 50 proc.) / 4) bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimo.
78. Apeliacinės instancijos teismui ieškovės UAB „Montuotojas“, UAB „Mitnija“, UAB „HSC Baltic“, UAB „Axis Power“, pateikdam apeliacinį skundą, sumokėjo 150 Eur žyminį mokestį. Bylos duomenimis, šį mokestį sumokėjo ieškovės UAB „Montuotojas“ atstovų advokatų profesinė bendrija „Wint Law firm“. Ieškovės pateiktą prašymą priteisti 7672,56 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už apeliacinio skundo rengimą, atlyginimą. Bylos duomenimis, nurodytas išlaidas už teisinę paslaugą sumokėjo ieškovė UAB „Montuotojas“ 2020 m. lapkričio 4 d. Prašomos priteisti išlaidos viršija Rekomendacijų 8.10 punkte nustatytus dydžius (už apeliacinį skundą – 2308,60 Eur), todėl ieškovei UAB „Montuotojas“, kuri sumokėjo šias išlaidas, priteisinas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas sumažintinas iki 2308,60 Eur, iš viso ieškovei UAB „Montuotojas“ priteisina iš atsakovės 2458,60 Eur (150 Eur + 2308,60 Eur) bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo. Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, ieškovei UAB „Montuotojas“ priteisina iš atsakovės 1229,30 Eur (2458,60

Eur / 50 proc.) bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.

79. Apeliacinės instancijos teismui atsakovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija pateikė prašymą priteisti 5710,90 Eur išlaidų advokato teisei pagalbai apmokėti (5583,85 Eur atsiliepimui į apeliacinį skundą, 127,05 Eur prašymui atlyginti bylinėjimosi išlaidas parengti) atlyginimo. Bylos duomenimis, už šias teises paslaugas sumokėjo 2020 m. lapkričio 9 d. Prašomos priteisti išlaidos už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimą viršija Rekomendacijų 8.11 punkte nustatytus dydžius (už atsiliepimą į apeliacinį skundą – 1818,05 Eur), todėl atsakovei priteistinių bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimas sumažintinas iki 1945,10 Eur (1818,05 Eur + 127,05 Eur). Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, atsakovei priteistina iš visų ieškovių po 243,14 Eur ((1945,10 Eur / 50 proc.) / 4) bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.
80. Apeliacinės instancijos teismui trečiasis asmuo UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ pateikė prašymą priteisti 2722,50 Eur išlaidų advokato teisei pagalbai atsiliepimui į apeliacinį skundą parengti apmokėti atlyginimo. Bylos duomenimis, už šias teises paslaugas sumokėjo 2020 m. spalio 20 d. ir 2020 m. lapkričio 9 d. Prašomos priteisti išlaidos už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimą viršija Rekomendacijų 8.11 punkte nustatytus dydžius (už atsiliepimą į apeliacinį skundą – 1818,05 Eur), todėl atsakovei priteistinas bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimas sumažintinas iki 1818,05 Eur. Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, trečiajam asmeniui priteistina iš visų ieškovių po 227,26 Eur ((1818,05 Eur / 50 proc.) / 4) bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.
81. Kasaciniam teismui ieškovė UAB „Montuotojas“, pateikdama kasacinį skundą sumokėjo 150 Eur žyminį mokestį. Ieškovė pateikė prašymą priteisti 3764,07 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už kasacinio skundo rengimą, atlyginimą. Šios išlaidos sumokėtos 2021 m. balandžio 30 d. Prašomos priteisti išlaidos viršija Rekomendacijų 8.13 punkte nustatytus dydžius (už kasacinį skundą – 3353,24 Eur), todėl ieškovei UAB „Montuotojas“ priteistinas bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas sumažintinas iki 3503,24 Eur (150 Eur + 3353,24 Eur). Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, ieškovei UAB „Montuotojas“ priteistina iš atsakovės 1751,62 Eur (3503,24 Eur / 50 proc.) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.
82. Kasaciniam teismui ieškovė UAB „HSC Baltic“, pateikdama kasacinį skundą sumokėjo 150 Eur žyminį mokestį. Bylos duomenimis, už ieškovių bendrai pateiktą prašymą taikyti laikinas apsaugos priemones ieškovės UAB „HSC Baltic“ atstovų advokatų profesinė bendrija „Sorainen“ sumokėjo 37,50 Eur žyminio mokesčio. Ieškovė pateikė prašymą priteisti 7284,19 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už kasacinio skundo, prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių, pareiškimo prie kasacinio skundo pridedimo, prašymo dėl kreipimosi į Teisingumo Teismą ir prašymo dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo rengimą, atlyginimą. Pateiktuose dokumentuose nėra nurodyta, kiek konkrečiai ieškovė sumokėjo už kiekvieną atskirą procesinio dokumento rengimą, šios išlaidos apmokėtos 2021 m. kovo 30 d., gegužės 4 d. ir birželio 1 d. Byloje taip pat gautas ieškovės prašymas priteisti 2735,21 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už Prejudicinio sprendimo, bylos medžiagos analizę ir rašytinių paaiškinimų parengimą, atlyginimą. Šios išlaidos sumokėtos 2023 m. kovo 7 d. Prašomos priteisti išlaidos viršija Rekomendacijų 8.12, 8.16 punktuose nustatytus dydžius (už kasacinį skundą – 4572,60 Eur, už paaiškinimus – 719,60 Eur), todėl ieškovei UAB „HSC Baltic“ priteistinių bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas sumažintinas iki 5479,70 Eur (150 Eur + 37,50 Eur + 4572,60 Eur + 719,60 Eur). Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, ieškovei UAB „HSC Baltic“ priteistina iš atsakovės 2739,85 Eur (5479,70 Eur / 50 proc.) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.
83. Kasaciniam teismui ieškovė UAB „Mitnija“, pateikdama kasacinį skundą sumokėjo 150 Eur žyminį mokestį. Byloje taip pat gautas ieškovės prašymas priteisti 4155,62 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už susipažinimą su Prejudiciniu sprendimu, bylos medžiagos analizę, rašytinių paaiškinimų rengimą, atlyginimą. Šios išlaidos sumokėtos 2023 m. vasario 28 d. Atsižvelgiant į tai, kad prašomos priteisti išlaidos už rašytinių paaiškinimų parengimą viršija Rekomendacijų 8.16 punktuose nustatytus dydžius (už paaiškinimus – 719,60 Eur), ieškovei priteistinių bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas sumažintinas iki 719,60 Eur. Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, ieškovei UAB „Mitnija“ priteistina iš atsakovės 434,75 Eur ((150 Eur + 719,60 Eur) / 50 proc.) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.
84. Kasaciniam teismui atsakovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija pateikė prašymą priteisti 13 651,52 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už atsiliepimo į ieškovių kasacinius skundus rengimą, atlyginimą. Atsakovė nurodė, kad nors pateikė vieną procesinį dokumentą – atsiliepimą, atsižvelgiant į jo parengimui skirtą laiką, žmogiškuosius resursus, priteistino bylinėjimosi išlaidų atlyginimo dydis negali būti vertinamas kaip už vieno atsiliepimo į vieną kasacinį skundą parengimą. Šios išlaidos sumokėtos 2021 m. kovo 17 d. ir balandžio 16 d. Byloje taip pat gautas atsakovės prašymas priteisti 1206,98 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už rašytinių paaiškinimų (1079,96 Eur) ir prašymo dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo (127,05 Eur) rengimą, atlyginimą. Šios išlaidos sumokėtos 2023 m. kovo 8 d. Teisėjų kolegija pažymi, kad ieškovių kasaciniai skundai grindžiami iš esmės analogiškais argumentais ir aplinkybėmis. Įvertinus tai, nėra pagrindo spręsti, kad atsakovei priteistinas bylinėjimosi išlaidų atlyginimo dydis turėtų būti skaičiuojamas kaip už trijų procesinių dokumentų parengimą, nors atsakovė pateikė vieną procesinį dokumentą, t. y. bendrą atsiliepimą į ieškovių kasacinius skundus. Prašomos priteisti išlaidos viršija Rekomendacijų 8.14, 8.16 punktuose nustatytus dydžius (už atsiliepimą kasacinį skundą – 2591,14 Eur, už paaiškinimus – 719,60 Eur), todėl atsakovei priteistinas bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas sumažintinas iki 3437,79 Eur (2591,14 Eur + 719,60 Eur + 127,05 Eur). Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, atsakovei priteistina iš ieškovių UAB „Montuotojas“, UAB „Mitnija“ ir UAB „HSC Baltic“ po 572,97 Eur ((3437,79 Eur / 50 proc.) / 3) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.
85. Kasaciniam teismui trečiasis asmuo UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ pateikė prašymą priteisti 8261,26 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už atsiliepimo į ieškovių kasacinius skundus rengimą, atlyginimą. Šios išlaidos sumokėtos 2021 m. balandžio 27 d. Prašomos priteisti išlaidos viršija Rekomendacijų 8.14 punkte nustatytą dydį (už atsiliepimą kasacinį skundą – 2591,14 Eur), todėl trečiajam asmeniui priteistinas bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas sumažintinas iki 2591,14 Eur. Atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą, trečiajam asmeniui priteistina iš ieškovių UAB „Montuotojas“, UAB „Mitnija“ ir UAB „HSC Baltic“ po 431,86 Eur ((2591,14 Eur / 50 proc.) / 3) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.
86. Apibendrinant, susumavus byloje dalyvaujantiems asmenims priteistiną bylinėjimosi išlaidų atlyginimą:
- 86.1. ieškovei UAB „Montuotojas“ priteistina iš atsakovės 4454,93 Eur (6034,42 Eur (3053,50 Eur + 1229,30 Eur + 1751,62 Eur) – 1579,49 Eur (763,38 Eur + 243,14 Eur + 572,97 Eur) = 4454,93 Eur);
- 86.2. ieškovei UAB „HSC Baltic“ priteistina iš atsakovės 1160,36 Eur (2739,85 Eur – 1579,49 Eur (763,38 Eur + 243,14 Eur + 572,97 Eur) = 1160,36 Eur);
- 86.3. atsakovei priteistina iš ieškovės UAB „Mitnija“ 1070,22 Eur (1579,97 Eur (763,38 Eur + 243,14 Eur + 572,97 Eur) – 509,75 Eur (75 Eur + 434,75 Eur) = 1070,22 Eur), o iš ieškovės UAB „Axis Power“ 1006,52 Eur (763,38 Eur + 243,14 Eur = 1006,52 Eur);
- 86.4. trečiajam asmeniui priteistina iš ieškovių UAB „Montuotojas“, UAB „HSC Baltic“ ir UAB „Mitnija“ po 1422,50 Eur (763,38 Eur + 227,26 Eur + 431,86 Eur = 1422,50 Eur), o iš ieškovės UAB „Axis Power“ 990,64 Eur (763,38 Eur + 227,26 Eur = 990,64 Eur).

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. sausio 21 d. nutarties ir Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimo dalis, kuriomis atmetas ieškinio reikalavimas pripažinti neteisėtu atsakovės Vilniaus miesto savivaldybės administracijos sprendimą įtraukti ieškoves į Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbiamą Nepatikimų tiekėjų sąrašą panaikinti ir šį ieškinio reikalavimą tenkinti.

Pripažinti neteisėtu atsakovės Vilniaus miesto savivaldybės administracijos sprendimą įtraukti ieškoves uždarają akcinę bendrovę „Montuotojas“, uždarają akcinę bendrovę „Mitnija“, uždarają akcinę bendrovę „HSC Baltic“ ir uždarają akcinę bendrovę „Axis Power“ į Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbiamą Nepatikimų tiekėjų sąrašą ir įpareigoti atsakovę iš naujo spręsti klausimą dėl ieškovių įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. sausio 21 d. nutarties ir Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimo dalis dėl bylinėjimosi išlaidų.

Priteisti ieškovei uždarajai akcinei bendrovei „Montuotojas“ (j. a. k. 121520069) iš atsakovės Vilniaus miesto savivaldybės administracijos (j. a. k. 188710061) 4454,93 Eur (keturis tūkstančius keturis šimtus penkiasdešimt keturis Eur 93 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti ieškovei uždarajai akcinei bendrovei „HSC Baltic“ (j. a. k. 300130281) iš atsakovės Vilniaus miesto savivaldybės administracijos (j. a. k. 188710061) 1160,36 Eur (vieną tūkstantį vieną šimtą šešiasdešimt Eur 36 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti atsakovei Vilniaus miesto savivaldybės administracijai (j. a. k. 188710061) iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Mitnija“ (j. a. k. 134511472) 1070,22 Eur (vieną tūkstantį septyniasdešimt Eur 22 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti atsakovei Vilniaus miesto savivaldybės administracijai (j. a. k. 188710061) iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Axis Power“ (j. a. k. 135175277) 1006,52 Eur (vieną tūkstantį šešis Eur 52 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti trečiajam asmeniui uždarajai akcinei bendrovei „Vilniaus vystymo kompanija“ (j. a. k. 120750163) iš ieškovių uždarnosios akcinės bendrovės „Montuotojas“ (j. a. k. 121520069), uždarnosios akcinės bendrovės „HSC Baltic“ (j. a. k. 300130281), uždarnosios akcinės bendrovės „Mitnija“ (j. a. k. 134511472) po 1422,50 Eur (vieną tūkstantį keturis šimtus dvidešimt du Eur 50 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti trečiajam asmeniui uždarajai akcinei bendrovei „Vilniaus vystymo kompanija“ (j. a. k. 120750163) iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Axis Power“ (j. a. k. 135175277) 990,64 Eur (devynis šimtus devyniasdešimt Eur 64 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Gražina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė

Gediminas Sagatys